

Vergaderjaar 1985–1986

18978 **Invoering van enkelvoudige kamers bij de Hoge Raad en van de mogelijkheid dat dit college beslist in een beperkte samenstelling van drie raadsheren**

Nr. 6 **MEMORIE VAN ANTWOORD**
Ontvangen 2 december 1985

Algemeen

De beschouwingen die de leden van de fractie van de P.v.d.A., van het C.D.A. en van de V.V.D. in het voorlopig verslag aan het wetsvoorstel hebben gewijd, geven mij aanleiding tot de volgende opmerkingen.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. namen met voldoening kennis van het feit dat het wetsvoorstel in nauw overleg met de Hoge Raad der Nederlanden is tot stand gekomen. Zij gingen er – terecht – van uit dat ook het Openbaar Ministerie deel had aan dit overleg en dat zowel de Hoge Raad als het Openbaar Ministerie instemden met het wetsvoorstel. De Nederlandse Orde van Advocaten was eveneens bij het overleg betrokken. Het door de Orde met betrekking tot het wetsvoorstel uitgebrachte advies leidde, in nader overleg met de Orde, tot enige wijzigingen in haar oorspronkelijk wetsvoorstel. De Orde van Advocaten bracht haar advies ook, met enige nadruk, onder de aandacht van de Kamer. Aangezien uit de memorie van toelichting niet zonder meer mijn reactie op dit advies valt af te leiden, stelden de leden van de fractie van de P.v.d.A., evenals die van het C.D.A., zich vrij op beantwoording van enige vragen, die aan voormeld advies zijn ontleend en in een eerder stadium reeds met de Orde van Advocaten zijn besproken.

Door de leden van de fracties van P.v.d.A. en C.D.A. werd gevraagd naar de noodzaak en wenselijkheid van een verdere uitbreiding van de Hoge Raad. De problemen in verband met de sterk gestegen werklast van de Hoge Raad vormen een punt van voortdurende aandacht. Hoewel het onderhavige voorstel één van de maatregelen vormt die de Hoge Raad in staat moet stellen de werklastproblemen efficiënt op te lossen, wordt overwogen welke aanvullende maatregelen nodig zijn. Daarover vindt overleg met de Raad plaats; het punt van de gewenste omvang van ons hoogste rechterlijke college alsmede de vraag of het aantal kamers dient te worden uitgebreid komen in dat verband eveneens aan de orde. De mening van de leden van de fractie van de P.v.d.A. dat het wetsvoorstel voorziet in de mogelijkheid van een formatie van drie raadsheren binnen een meervoudige kamer is juist.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. en het C.D.A. vroegen zich af of het Openbaar Ministerie de gelegenheid zou moeten worden geboden mondeling te concluderen. Deze mogelijkheid bestaat reeds, behalve in verzoekschriftprocedures. Het is naar mijn oordeel nodig noch wenselijk deze mogelijkheid ook in verzoekschriftprocedures te openen. Van de zijde van het Openbaar Ministerie is niet de wens daartoe te kennen gegeven. Het Openbaar Ministerie heeft hieraan geen behoefte. Hierbij dient te worden bedacht, dat het Openbaar Ministerie zelf de omvang van zijn conclusies bepaalt. De conclusies kan heel kort zijn, hetgeen in de praktijk ook vaak het geval is. De introductie van de mogelijkheid mondeling te concluderen zou dan ook niet bijdragen tot enige werklastvermindering. Een mondelinge conclusie zou moeten worden genomen op een zitting. Voor een schriftelijke conclusie in een verzoekschriftprocedure is geen zitting nodig.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. stelden te kunnen instemmen met aanpassing van artikel 92, eerste lid, R.O. maar verzochten een nadere uitleg van de voorgestelde wijziging. Die uitleg moet gezocht worden in de tekst van artikel 119 Grondwet, zoals dit sinds de jongste herziening luidt, waarin de rechtsmacht van de Hoge Raad als rechter in eerste en laatste ressort terzake van ambtsmisdrijven en ambtsovertredingen, is beperkt tot leden van de Staten-Generaal, de ministers en de staatssecretarissen. De regering heeft gemeend dat de aanpassing van de Wet op de rechterlijke organisatie aan de nieuwe tekst van de Grondwet bij voorrang diende plaats te vinden en heeft daartoe de onderhavige wijziging aangegrepen. Er is van afgezien in dit wetsvoorstel tevens andere aanpassingen van de Wet op de rechterlijke organisatie voor te stellen die niet samenhangen met de organisatie van de werkwijze van de Hoge Raad, ten einde de behandeling van dit wetsvoorstel niet te belasten met tal van andere vragen en een snelle voortgang mogelijk te maken. In verband hiermee is niet ingegaan op de suggestie tot wijziging van artikel 97 R.O.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. vroegen voorts waarom een inwerkingtreding bij koninklijk besluit is gekozen in plaats van een tijdsbepaling daartoe in de wet. Zij verklaarden het eens te zijn met elk pleidooi gericht op een spoedige invoering.

Ten aanzien van deze vraag merk ik het volgende op. Ook ik wens dat het onderhavige wetsvoorstel zo spoedig mogelijk kracht van wet krijgt en in werking treedt. Uit praktische overwegingen is inwerkingtreding bij koninklijk besluit voorgesteld. Zo kan de datum van inwerkingtreding op een praktische dag worden bepaald – bijvoorbeeld op de eerste dag van een maand of kwartaal – en wel op een zodanige termijn dat de belanghebbenden de gelegenheid hebben om tijdig kennis te nemen van en in te spelen op de nieuwe regeling.

Met voldoening nam ik kennis van het feit dat de leden van de C.D.A.-fractie met instemming van het onderhavige wetsvoorstel kennis namen en dat ook de leden van de V.V.D.-fractie zich in principe met het wetsvoorstel konden verenigen.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen zich af of het geen aanbeveling zou verdienen in plaats van pleitnota van «toelichtende memorie» te spreken. De leden van de V.V.D.-fractie stelden in verband met artikel 408a eveneens een vraag in verband met het woord pleitnota, terwijl de leden van de C.D.A.-fractie hun vraag, in uitgebreidere vorm, herhaalden. De vragen van de leden van de fracties van het C.D.A. en van de V.V.D. zullen te zamen in deze memorie bij artikel 408a worden beantwoord.

Het leek de leden van de C.D.A.-fractie redelijk na te gaan of de termijnen van artikel 411, eerste lid, en artikel 426b, derde lid, Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering niet enigszins dienden te worden verruimd, nu het beginsel van een – beperkte – schrittelijke behandeling in cassatie wordt ingevoerd. Een dergelijke wetswijziging past niet in het

kader van dit wetsvoorstel, dat immers in het bijzonder met name beoogt de werkdruk van de Hoge Raad te verlichten. Een verruiming van genoemde termijnen heeft hierop geen invloed. Overigens wordt in de praktijk met toepassing van artikel 426b, vierde lid, Rv. in voorkomende gevallen verlenging van de termijn gegeven. Artikel 411, eerste lid, Rv. wordt op dienovereenkomstige wijze toegepast.

Voorts vernamen de leden van de C.D.A.-fractie gaarne een nadere verduidelijking omtrent de gang van zaken in geval een van de partijen pleidooi vraagt. Verwijst de rolrechter in dat geval de zaak naar een volgende zitting voor dagbepaling pleidooi? Maakt hij dan ook melding van de verwijzing naar een drie- of vijfvoudige kamer?

Indien mondeling pleidooi wordt gevraagd, zal de rolrechter de zaak ingevolge artikel 408a, tweede lid, Rv. aanstonds naar de meervoudige (dit wil zeggen: vijfvoudige) kamer verwijzen. Tegelijkertijd zal hij een datum voor pleidooi kunnen bepalen. Er zal doorgaans geen reden zijn om de zaak voor die dagbepaling naar een volgende zitting te verwijzen. Wensen partijen te volstaan met overleggen van pleitnota's, dan vindt verwijzing naar de meervoudige kamer pas plaats wanneer arrest wordt gevraagd (artikel 408a, derde lid, Rv.). In beide gevallen is op het moment van verwijzing naar de meervoudige kamer de vraag of artikel 102, tweede lid, R.O. van het wetsontwerp zal worden toegepast, nog niet aan de orde, zodat de rolrechter daarvan in het algemeen geen melding zal kunnen maken. De vraag of een beslissing ingevolge artikel 102, tweede lid, R.O. aan partijen dient te worden meegedeeld en zo ja, op welk tijdstip en op welke wijze, dient aan de praktijk te worden overgelaten.

ARTIKELLEN

Artikel I onder C

Artikel 102

De vraag van de leden van de C.D.A.-fractie of de in artikel 102, tweede lid, voorgestelde mogelijkheid ook zal gelden met betrekking tot de geschillen genoemd in de artikelen 89 en 91 van de Wet op de rechterlijke organisatie, beantwoord ik bevestigend. Artikel 102 is van algemene strekking. De artikelen 89 en 91 R.O. bevatten terzake geen uitzondering.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen voorts of er in is voorzien dat aan partijen de mogelijkheid wordt geboden van hun opvatting over de vraag of de behandeling door een drievoudige dan wel een vijfvoudige kamer dient plaats te vinden, te doen blijken. Uiteraard kunnen partijen hun opvatting dienaangaande kenbaar maken, bijvoorbeeld in hun pleitnota's. Hiertoe is een wettelijke voorziening niet nodig. Ik merk hierbij op dat de Hoge Raad, ook indien de partijopvatting over de samenstelling van de behandelende kamer kenbaar is gemaakt, volledig vrij blijft in zijn beleid met betrekking tot een zo doelmatig mogelijke werkverdeling.

De opmerking van de leden van de V.V.D.-fractie, dat het overleggen van een pleitnota niet behoeft te wijzen op een ingewikkelde zaak, is juist. De «verwijzing» waarvan in het voorgestelde artikel 408a, tweede lid, sprake is, is een verwijzing van de enkelvoudige kamer naar de meervoudige kamer. Vergelijk artikel 344 Rv. Die verwijzing is voorgeschreven, omdat het niet de bedoeling is dat de zaak in cassatie enkelvoudig zal worden beslist.

De verwijzing naar de meervoudige kamer waarvan in artikel 408a, tweede lid, sprake is, betekent echter niet dat de zaak door vijf raadsheren zal worden beoordeeld. De vraag of een zaak van zo eenvoudige aard is dat de behandeling en de beslissing door drie leden kan plaatsvinden, moet op de voet van het voorgestelde artikel 102 R.O. worden beslist. Het is dus

inderdaad denkbaar, zoals de leden van de V.V.D.-fractie schrijven, dat een zaak waarin met overlegging van pleitnota's is volstaan, gevoegelijk door drie leden van de Raad kan worden beslist. De omstandigheid dat met overlegging van pleitnota's is volstaan, belet dan ook niet dat toepassing wordt gegeven aan artikel 102 R.O.

Artikel II, onderdeel A

Artikel 408a

De leden van de C.D.A.-fractie maakten een drietal taalkundige opmerkingen. Allereerst dient huns inziens in artikel 408a gesproken te worden van verwijzing naar «een» meervoudige kamer ingeval een beslissing ingevolge artikel 102, tweede lid, aan zo'n verwijzing voorafging. Te dien aanzien zij vermeldt dat de verwijzing ingevolge artikel 408a aan een beslissing ingevolge artikel 102, tweede lid, R.O. vooraf gaat. Voorts zij vermeldt dat het gebruik van het lidwoord «de» in een zinsnede als «de meervoudige kamer» in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering niet noodzakelijkerwijs betekent dat slechts sprake is van één meervoudige kamer; men vergelijkte artikel 288a Rv.

De tweede taalkundige opmerking van de leden van de C.D.A.-fractie betrof de zinsnede «wordt gevraagd» in artikel 408a onder a. Dient deze zinsnede niet te worden gewijzigd in «is bepaald» indien de enkelvoudige kamer de datum bepaalt waarop pleidooien zullen worden gehouden? In de regel zal de rolrechter, wanneer pleidooi wordt gevraagd, bij verwijzing tevens een datum voor pleidooi bepalen. Het is echter denkbaar dat deze datum later wordt bepaald. De dezerzijds voorgestelde formulering treft men ook aan in de artikelen 288a en 344 Rv. Ik geef er de voorkeur aan de parallelle met deze bepalingen te handhaven.

Ten slotte stelden de leden van de C.D.A.-fractie voor het tweede zinsdeel van artikel 408a onder a «tenzij volstaan zal worden met het overleggen van pleitnota's» te vervangen door «tenzij de zaak bij schriftelijke memorie wordt toegelicht» om de indruk te vermijden dat de schriftelijke behandeling niet gelijkwaardig zou zijn aan een pleidooi. In het algemeen deel van het voorlopig verslag suggereerden deze leden het woord pleitnota te vervangen door «toelichtende memorie». De leden van de V.V.D.-fractie waren van mening dat in artikel 408a niet gesproken moet worden van een «pleitnota» maar van een «conclusie» respectievelijk van repliek en dupliek in cassatie, aangezien van een «pleitnota» sprake is wanneer een pleidooi wordt gehouden en op schrift is gesteld. Deze leden koppelden aan hun tekstsuggestie het volgende voorstel. Wanneer partijen menen te kunnen volstaan met een «conclusie» nadat het verweer in cassatie is ingediend, dienen zij aan de Hoge Raad mee te delen of wordt gepleit of niet. Zien partijen af van pleidooi, dan zou gebruik kunnen worden gemaakt van de mogelijkheid om op één en dezelfde zitting nog een conclusie te nemen, waarna geen pleidooi meer kan worden toegelaten.

De gewoonte om bij de Hoge Raad te volstaan met het overleggen van pleitnota's is in de praktijk gegroeid. Het wetsontwerp beoogt onder meer deze gewoonte, die werkdrukbesparend is, van een wettelijke basis te voorzien. Ik heb begrip voor de suggestie van de leden van de fracties van het C.D.A. en de V.V.D., om in een geval dat geen pleidooi plaatsvindt ook niet van een pleitnota te spreken, maar om een andere term te gebruiken. Bedacht moet echter tevens worden dat een wijziging van de terminologie als voorgesteld een uitbreiding van het aantal schriftelijke gedingstukken lijkt in te houden. Een daaruit mogelijk voortvloeiende verzwaring van de procesgang zou de doelstelling van het wetsontwerp doorkruisen. Hier komt bij dat een aantal bepalingen (de artikelen 412, tweede lid, 417 en 418) geënt is op het bestaande onderscheid tussen schriftelijke processtukken

en pleidooien. In de voorgestelde terminologie is het niet aan twijfel onderhevig dat hetgeen voor pleidooien geldt, ook geldt voor pleitnota's. Spreekt de wet daarentegen van een schriftelijke memorie, een toelichtende memorie of conclusie, dan ontstaat onduidelijkheid ten aanzien van de toepassing van de genoemde voorschriften. In de wet zou die onduidelijkheid kunnen worden weggenomen, maar ik vrees dat dit ten koste zou gaan van de overzichtelijkheid van de regeling. Een en ander afwegend geef ik de voorkeur aan handhaving van het woord «pleitnota».

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen zich voorts af aan welke gevallen is gedacht onder artikel 408a, sub b. Dit lid ziet op alle gevallen waarin partijen ter rolle, onder overlegging der stukken, daarop recht vragen en met name op het geval dat geen pleidooi wordt gevraagd en geen pleitnota wordt overgelegd.

Het oordeel van de leden van de V.V.D.-fractie dat, wanneer in een cassatiezaak daadwerkelijk wordt gepleit, de procedure te allen tijde voor de meervoudige kamer van de Hoge Raad dient te worden behandeld, is te absoluut. Ook een zaak waarin wordt gepleit kan eenvoudig van aard zijn en geschikt voor behandeling door de kamer in beperkte samenstelling. De beslissing over de omvang van de behandelende kamer dient dan ook aan voorzitter van de kamer te worden overgelaten. Dit neemt niet weg dat in de praktijk veelal voor de meervoudige kamer zal worden gepleit.

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes